

Bendl, Stanislav. Percipování kázně ve škole učiteli a žáky. Pedagogika, 2001, roč. 51, č. 2, str. 206 – 216.

Hlavní téma:

Výzkum zkoumá pohled učitelů a žáků na kázeň.

Kázeň se dá zkoumat 2 hlavními metodami:

- a) sledovat konkrétní projevy kázně a nekázně
- b) exploratívni šetření na percipování kázně

Při tomto konkrétním výzkumu bylo ale použito pouze subjektivních náhledů učitelů a žáků, jak ji oni sami chápou. Toto se zdá jako průkaznější než objektivní ukazatelé, tj. počet přestupků, důtek, napomenutí,...

Kázeň je zde v první řadě chápána jako vědomé dodržování zadaných norem. Školní kázeň potom znamená to, jakými normami se má ve škole řídit chování a jednání žáků.

Hlavní normy, které jsou platné pro školu jsou 2:

- a) školní řád, který se neustále mění a rozvíjí v závislosti na objevujících se nových typech přestupků (př. drogy, střelné zbraně)
- b) pokyny učitelů dle aktuální situace, které nelze všechny popsat ve školním řádu

Z toho vyplývá, že školní kázeň se dá definovat jako vědomé dodržování školního řádu a pravidel daných učiteli.

Metoda:

- hlavní metodou byla metoda dotazníková

Dotazník byl identický pro učitele i žáky (pro žáky obsahoval 8 položek, pro učitele 9; položky byly uzavřené, otevřené i polootevřené). Dotazník bylo možno vyplnit anonymně, nebo se respondenti mohli podepsat (nebyl prokázán statisticky významný rozdíl ve výpovědích anonymních a neanonymních). Kvalita dotazníku byla zjišťována prostřednictvím expertního hodnocení od pedagogů, většinou metodologů, z Pedagogické a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

- dílčí metodou byla metoda analýzy školních řádů

Otázky v dotazníku byly strukturovány do několika oblastí:

- a) používané kázeňské prostředky
- b) příčiny nekázně ve škole
- c) kázeňský optimismus učitelů
- d) opatření ke zlepšení kázně
- e) obtížnost dodržování školního řádu pro žáky
- f) postoje žáků ke kázni
- g) charakteristika učitele majícího kázeň

Použitý vzorek:

Všechny plně organizované základní školy v regionu Praha 6 (v roce 1995/96 jich bylo 23). Výzkumnému šetření byli podrobeni učitelé 2. stupně a žáci 7. ročníků (vyjma zhruba 2 – 3 školy). Pražské školy byly vybrány z toho důvodu, že ve velkoměstských aglomeracích se nejvíce projevují kázeňské problémy. Praha 6 byla zase vybrána z toho důvodu, že zahrnuje všechny městské funkce a typy osídlení (sídlště, památkové rezervace,...), a že se v této lokalitě objevují různé typy základních škol (jazyková, sportovní,...)

Výsledky výzkumu:

Celkem bylo od učitelů přijato 202 dotazníků. Z toho:

Ze 162 dotazníků od žen bylo 126 (77,8 %) podepsaných a 36 (22,2 %) anonymních.

Ze 40 dotazníků od mužů bylo 30 (75 %) podepsaných a 10 (25 %) anonymních.

3 ženy a 1 muž danou otázkou nezodpověděly. Nejasně odpověděly 2 učitelky. Vyřazeno bylo tedy 6 odpovědí. Využity tedy byly odpovědi od 157 žen a 39 mužů.

Návratnost u učitelů byla 48,6 %.

Od žáků bylo přijato 988 dotazníků. Vyřazeno bylo 5 dotazníků. Využito bylo tedy 983 dotazníků Z toho:

Ze 496 dotazníků od dívek bylo 443 (89,3 %) podepsaných a 53 (10,7 %) bylo vyplněno anonymně.

Ze 487 dotazníků od chlapců bylo 441 (90,6 %) podepsaných a 46 (9,4 %) bylo vyplněno anonymně.

Dotazníky byly vyplňovány bez přítomnosti učitele a bylo možné vyplňování odmítnout, ale nikdo této možnosti nevyužil, proto byla návratnost 100 %.

Otázka: Které závažné kázeňské přestupky se ve školním roce 1995/96 častěji vyskytují na vaší ZŠ?

Nabídnuté možnosti odpovědí:

drogy, alkohol, krádeže, šikana, drzost, vulgárnost, záškoláctví, vandalismus, hazardní hry, kouření, rvačky + kategorie žádné přestupky (pokud se ve sledovaném školním roce přestupky na škole nevyskytovaly) + kategorie jiné (pro doplnění variant, které nebyly v nabídce)

Podle názoru učitelů se přestupky vyskytují v tomto pořadí:

Přestupek	Kolik učitelů přestupek volilo (údaje v %)
Drzost	85,2
Vulgárnost	83,7
Vandalismus	51,5
Šikana	48,0
Rvačky	42,9
Krádeže	33,2
Kouření	24,0
Záškoláctví	21,4
Alkohol	11,7
Hrubé chování	1,0
Žádné	6,1

U přestupků se vyskytují rozdíly v názoru u mužů a žen. Největší rozdíly jsou například u přestupku vulgárnost, kde výskyt vnímá 92,3 % mužů a 81,5 %. Hrubé chování vnímá

1,3 % žen, ale u mužů se nevyskytuje. Hrubé chování je také jediným přestupkem, který byl doplněn v rámci kategorie „Jiné“. Kategorii žádné přestupky vybralo 7,0 % žen a 2,6 % mužů.

Podle názoru žáků se přestupky vyskytují v tomto pořadí:

Přestupek	Kolik žáků přestupek volilo (údaje v %)
Drzost	90,2
Vulgárnost	74,9
Šikana	54,0
Rvačky	52,3
Vandalismus	50,9
Kouření	38,8
Krádeže	31,9
Záškoláctví	17,5
Alkohol	10,6
Drogy	7,1
Žádné	0,7

Výskyt přestupků je téměř shodný jako u učitelů, liší se pouze v několika bodech, kdy je pořadí o jedno místo, maximálně o dvě, posunuté - např. šikana (u žáků 3. místo, u učitelů 4.), vandalismus (u žáků 5. místo, u učitelů 3.). Žáci jsou méně kritičtí v kategorii žádné přestupky, u učitelů bylo procento vyšší – 6,1 %, u žáků je toto procento pouze 0,7 %.

V kategorii jiné se objevily jiné přestupky, které se ale nedostaly do prvních 10. Sem patří např. lhaní učitelům, taháky, házení petard, házení houbou, pozdní příchody, volání, že je ve škole bomba, plivání po zábradlí, zapominání úkolů a pomůcek, močení po oknech a klikách WC, přepisování známek v žákovské knížce,...

Pro zhodnocení eventuálního ovlivnění výsledků ankety hodnotícími skupinami byla provedena jednofaktorová analýza rozptylu.

Matematickým zpracováním dat bylo zjištěno, že sledovaný faktor nemá na výsledky pokusu statisticky významný vliv.

Nejasnosti, které se objevily ve výzkumu:

- jak si respondent vyložil význam slova častěji (více než často; běžně, ...)
- stav, tzv. „habitualizace“ – při každodenním styku s nekázní již mnozí učitelé některé neslušnosti vnímají jako něco normálního, stává se to pro ně i „pseudonormou“ pro žáky

